

XXXII. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Had- és Rendészettudományi Szekció

Gödöllő, 2015. április 15-17.

Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

A FELKEŐ NAP A DZSUNGELBEN
ESŐERDEI HARCOK MALAJZIÁBAN 1941-42

Jelige: malaya42

2015.01.

2015.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
Előzmény: Nagy-Britannia és Japán helyzete az offenzíva előtt	4
Helyszín és szemben álló felek	5
A hadművelet lefolyása	9
A dzsungelharc szabályai, feltételei és módszerei	12
Környezeti és éghajlati viszonyok	13
Kiképzés és összehasonlító elemzés	17
Japán Császárság	17
Brit Birodalom	24
Összegzés	31
Térképmelléklet	33
Bibliográfia	39

Bevezetés

Az offenzíva, melyet a Japán Császárság indított 1941. december 8-án Malajzia ellen, mérföldkönek számított a II. világháború Csendes-óceáni térségében. Egyszerre jelentette a brit tengeri uralom és Távols-keleti európai gyarmatbirodalom végének egyik legfőbb állomását, és a japán hódítások csúcspontját. A világ legerősebb városának, bevehetetlen erődnek tartott Szingapúrt és a majdnem 150 000 fős brit és nemzetközösségi hadsereg által védett Malajziát kevesebb mint két hónap alatt, feleakkora erővel hódították meg. A nyersanyagforrásaitól és kereskedelmétől javarészt megfosztott Japán talán legnagyobb diadala volt ez. Hasonlóképpen, a britek számára ez volt a háború egyik legmegalázóbb veresége.

Ezen munkámban Malájföld japán meghódításának eseménytörténetét, valamint a dzsungelben vívott harcot és az ahhoz szükséges feltételeket, kiképzést, felszerelést és fegyverzetet szeretném bemutatni. A trópusokon és esőerdőkben vívott harc merőben más ugyanis, mint amelyet Európában vívtak. A Csendes-óceáni szigetvilág harcterein nemigen került sor olyan nyílt ütközetekre, melyek nagy területen, széles fronton vívtak, erre ez a hegyes, sűrű esőerdővel borított terep egyszerűen nem volt alkalmas. Az európai és afrikai frontokon megszokott páncélosok, tüzérség és légierő itt csak korlátozott mértékben volt bevetethető. A fő szerep a gyalogságra hárult.

Az ehhez a fajta harchoz és hadviseléshez szükséges eszközök, taktika és stratégia kidolgozásának fontosabb megállapításait is be fogom mutatni. A világháború során kellett ugyanis kifejleszteni azokat az eljárásokat, melyek lehetővé tették a dzsungelben folytatott hatékony harcot. A katonák egészségének védelme és a megfelelő táplálkozás szintén nagyon fontos szerepet játszott, melyek fontosságára csak a harcok kezdete után kezdtek igazán odafigyelni.

Munkámban főleg angol nyelvű forrásokra építettem, mint például a brit, nemzetközösségi, ausztrál és új-zélandi hadsereg interneten is elérhető katonai iratai és dokumentumai, vagy brit és amerikai könyvek és tanulmányok a malajziai harcokról.

Előzmény: Nagy-Britannia és Japán helyzete az offenzíva előtt

Az I. világháború után Nagy-Britannia rendelkezett a legnagyobb gyarmatbirodalommal. A Távol-Keleten Malajzia (és azon belül Szingapúr) volt a legfontosabb, hiszen földrajzi helyzetéből adódóan stratégiai fontossággal bírt: innen ellenőrizték a térség kereskedelmét. Épp ezért Szingapúr városát jelentősen megerősítették a tenger felőli oldalon, olyannyira, hogy a britek a „kelet Gibraltára” nevet adták neki. Az itt kiépített kikötő volt a régió központja, innen biztosították az anyaországba induló konvojokat. Nem mondhatjuk tehát, hogy alábecsülték a félsziget jelentőségét, és miután Japán 1937-ben lerohanta Kínát és megerősítette jelenlétét Koreában, Malajzia helyzete még inkább felértékelődött. A feszült európai helyzet és a gazdasági nehézségek miatt azonban nem tudtak egymagukban elegendő erőt a félszigetre vezényelni, és a nemzetközösségi országokhoz, valamint Amerikához fordultak segítségért (utóbbiakkal sok vita folyt a Távol-keleti támogatás elosztásáról, mert az amerikaiak a fennhatóságuk alatt álló Fülöp-szigeteket részesítették előnyben.)¹

A japánok a győztes Antant oldalán álltak az 1914-18-as első világháborúban, és sikerült területi gyarapodást elérniük, bár ez nem volt elégséges országuk ellátására, mely szinte minden fontosabb nyersanyag tekintetében importra szorult. Ezen területi expanzió útján akartak változtatni. Már 1941. közepén hozzáláttak, hogy eldöntsék, egy közelgő háborúban mely terület elfoglalása lenne fontos cél. Miután a Szovjetunió elleni háború tervét elvetették, egyértelművé vált Délkelet-Ázsia megtámadása. A döntésnek komoly gazdasági okai voltak. Japán nem volt képes győzelem reményében végigharcolni egy háborút a szövetségesek ellen megfelelő anyagi erőforrások nélkül. A Szovjetunió megtámadása nem javította volna Japán gazdasági gyengeségeit. Délkelet-Ázsia azonban komoly természeti erőforrásokkal rendelkezett; 1939-ben például Malajziából származott a világ gumitermelésének 40 %-a, az óntermelésnek pedig kb. a 60 %-a.² Ennek nagy részét az USA vásárolta fel. A japánok, hogy megszerezzék a

¹ United States Army in World War 2 – The war in the Pacific

² http://www.britain-at-war.org.uk/WW2/Malaya_and_Singapore/body_index.htm 2014. 02.10 16:40:38

háborúhoz és terjeszkedéshez szükséges gazdasági utánpótlást, 1941 októberében, Tojo³ hatalomra kerülése után, villámháborúra szánták el magukat. (Azzal tisztában volt a japánok többsége, különösen Isoroku Yamamoto tengernagy⁴, a Pearl Harbor elleni támadás kidolgozója is, hogy teljes győzelmet nem arathatnak, csak a korábbiál jóval kedvezőbb helyzetbe kerülhetnek a szövetséges hatalmakkal szemben.)

Helyszín és szemben álló felek

Malajzia egy félsziget Délkelet-Ázsiában. Éghajlata trópusi. Területe 136 100 km², mely 3 részre tagolódik: Szingapúr és a part menti területek, önálló maláj államok és szövetséges maláj államok. Vegyes népessége malájokból (kb. 2 000 000), kínaiakból (kb. 2 000 000) indiaiakból és tamilokból (kb. 1 000 000), arabokból, jávaiakból, örményekből és burmaiakból állt, valamit kb 20 000 európaiból, akik főleg Szingapúrban éltek.⁵ 1941-ben Szingapúrnak kb. 720 000 lakosa volt. Nagy-Britannia stratégiai fontosságához mértén komoly erőt állomásoztatott Malajziában. Az angol és nemzetközösségi csapatok létszáma a félszigeten kb. 150 000 volt, Arthur Ernest Percival altábornagy főparancsnoksága alatt.⁶

³ Hideki Tojo (Tódzsó) (1884. december 30 – 1948. december 23.). Japán katona és államhivatalnok, 1941-44 között Japán miniszterelnöke. Nagy szerepe volt a háborús bűnök elkövetésében, ugyanis kegyetlenségre buzdította népét, amiért később ki is végezték. (Encyclopedia Britannica, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/598171/Tojo-Hideki>) 2014.02.08 15:00:10

⁴ (1884. április 4. – 1943. április 18.) japán tengernagy, a Japán Császári Haditengerészet összevont flottájának főparancsnoka a második világháborúban. Rengeteg változtatásba fogott bele, főként a tengerészeti repülés terén. A második világháború első éveiben főparancsnok volt és olyan csatákban irányította a japán haderőket, mint Pearl Harbor vagy Midway. Egy ellenőrző körút során halt meg a Salamon-szigetek felett, amikor az amerikaiak lelőtték repülőgépét. Halála hatalmas csapás volt a japán katonai morálra a világháború során. (About.com, Military History, <http://militaryhistory.about.com/od/naval/p/Yamamoto.htm>) 2014.02.08 15:11:38

⁵ Noel Barber: Sinister Twilight: The fall of Singapore, Collins, London, 1968, vö. Erdős László: Katonai évkönyv, 1936

⁶ (1887. december 26 – 1966. január 31) Brit főtiszt és első világháborús veterán. A két háború között sikeres parancsnokot bízta meg a malajziai brit és nemzetközösségi csapatok vezetésével. Az ő kapitulációja volt a brit történelemben a legjelentősebb, és nagy morálromboló hatása volt a Távol-Keleten és a Birodalomban egyaránt. Csak az utóbbi idők kutatási eredményei révén alakult ki irányában szimpátia, hiszen egy rosszul felszerelt és tapasztalatlan sereget vezetett.) (A. E. Percival: The War in Malaya, <http://thewarinmalaya.wordpress.com/>) 2014.02.08 15:21:43

A helyőrség a következő alakulatokból állt: 9. indiai hadosztály, 11. indiai hadosztály, 18. brit hadosztály, 12., 28., 44. és 45. indiai dandárok, és az erődben állomásozó 2 maláj dandár.⁷ Ez a nagy létszámú erő azonban szét volt szórva a félsziget partvidékén, ahol bunkereket, lövészárkokat és műszaki akadályokat építettek, illetve a nagyobb településeken (mint Kuala Lumpur és Szingapúr).⁸ Úgy vélték, ezzel bármilyen támadást el tudnak hárítani. Pownall tábornok értékelésében a következő erők álltak az angolok számára bevethető állapotban, Szingapúrban a japán támadás küszöbén: „32 zászlóalj, 7 tábori tüzérezred, 1 hegyi tüzérezred, 2 páncéltörő tüzérezred. A teljes létszám 76300 ember (páncélos egységek nélkül)”⁹ Szingapúr esetében a tengerre néző oldalt számos hajóágyú és partvédelmi üteg védte, amit a főként a part mentén felállított repülőterek és kifutópályák is megerősítettek. Elvben ez a védelem elégséges lett is lett volna. A japán felderítés azonban azt mutatta, hogy az akadályok java nem készült el, és a repterek állapota sem volt kielégítő (kivéve a nyugat – dél –nyugati térségben). (Cudzsi) A dzsungelen belül nemigen voltak védelmi létesítmények (még utak sem), mert úgy vélték, áthatolhatatlan, így minden erőt a félszigeten körülfutó műút és annak hídjai védelmére szántak. A flotta szintén nagy szerepet kapott, de elsősorban a konvojok és kereskedelmi utak védelme volt a feladata. Nagy-Britannia úgy vélte, számíthat az Egyesült Államokra mint aktív szövetségesre a térségben, és a Fülöp-szigeteket egyfajta előőrsként kívánta használni. Haditechnikailag azonban igencsak elavultak voltak, még maga az erőd is, melyet nem ennek a kornak a háborúira terveztek. (Ez részben azért is volt, mert a félszigetet nem katonailag hódították meg, és a lakosság sem lázadott. (Barber) Nem rendelkeztek közepes vagy nehéz páncélosokkal, csak páncéltörőkkel és kimustrált 1. világháborús könnyűpáncélosokkal. Repülőgépparkjuk hasonlóan szomorú képet mutatott. Védelmi készülődésüknek lökést adott 1941. december 7-e, a japán támadás Pearl Harbor és az amerikai flotta ellen, mely a brit terveket is gyökeresen felforgatta: innentől nem számíthattak a térségben az USA tengeri segítségére. Vésztartaléknak ott volt ugyan a Matador-terv, mely azt taglalta, hogy a britek egy szárazföldi japán támadás esetén

⁷ Maszanobu Cudzsi: Szingapúr, 1942 (a továbbiakban Cudzsi), Hajja és fiai, Debrecen, 2000, 254. old.

⁸ Ron Taylor, http://www.britain-at-war.org.uk/WW2/Malaya_and_Singapore/body_index.htm 2014.02.09 16:50:02

⁹ Fepow Community, From the Lanarkshire Yeomanry Group Newsletter, http://www.fepow-community.org.uk/Research/Malaya_and_Singapore 2014.02.10 10:11:58

előrenyomulnak Sziámba, semleges thaiföldi területre, ez azonban nem járt sikerrel.¹⁰ Ugyancsak a britek védelmét szavatolta a francia és holland kolóniák és gyarmatok vonala Malajzia térségében, azonban 1940-ben mindkét anyaországot legyőzték, gyarmataikat pedig a japánok megkaparintották.¹¹

A japánok már az 1930-as évek végén agresszív terjeszkedésbe fogtak, ami a hadsereg fejlesztésével is magával vonta. Leginkább a gyalogság, a légierő és a flotta fejlődött – Németországgal és a Szovjetunióval ellentétben a nehézpáncélosok és a tűzéréség fejlesztése itt nem ért el magas szintet, részben mert eddigi tapasztalataik alapján feleslegesnek ítélték, másrészt ehhez hiányzott a megfelelő ipari kapacitás. Könnyű és közepes kategóriába tartozó harckocsijaikról elmondható, hogy elégtelen páncélzattal és tűzerővel rendelkeztek, ami fájdalmasan nyilvánvalóvá vált, mikor a háború későbbi szakaszában szembekerültek a Szövetséges harckocsikkal. Legfontosabb típusuk a Ha-Go 95-ös könnyűharckocsi volt.¹² Azonban a pusztán gyalogság ellen vívott harcokhoz, oldaltámadásokhoz, vagy bekerítő hadmozdulatokhoz elegendőnek bizonyultak, különösen azért, mert a britek nem rendelkeztek elegendő páncéelhárító ágyúval és gyalogsági páncéelhárító fegyverzettel.¹³ A Malájföld elleni támadás idején már a kezükben volt Kína jelentős része, Korea, Laosz, Thaiföld és Indokína. E hódításoknak főleg gazdasági oka volt, mert az importra szoruló Japán ellen

¹⁰ Cambridge University Press, Journal of Southeast Asian Studies
<http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract?sessionid=38AFA3D2D20DA4F82DE98EE4BFC5914.journals?fromPage=online&aid=4458636> 2014.02.10 21:50:00

¹¹ Ron Taylor, http://www.britain-at-war.org.uk/WW2/London_Gazette/Malaya_and_Netherlands_East_Indies/html/events_from_22nd_november_to_m.htm 2014.02.11 13:43:11

¹² A Type 95, vagy a Ha-Go harckocsi tervezésére az 1930-as évek elején, a japán hadsereg elvárásainak megfelelően került sor. Amikor 1943 elején megszüntették a típus gyártását, már több mint 1100 ilyen harckocsi készült el. A Type 95 legnagyobb hiányossága az volt, hogy a parancsnoknak, egyéb feladatai mellett, még az ágyút is kezelnie kellett, ami jelentősen korlátozta a harcjármű hatékonyságát. Ez a hátrány egészen addig elhanyagolható volt, amíg a típus Mandzsúriában csupán gyalogsággal állt szemben. Ellenben amikor a háború későbbi szakaszában már amerikai harckocsikkal került szembe, már katasztrofális következményekkel járt. Annak ellenére, hogy a típus fegyverzetét gyártana során megerősítették, gyenge páncélzata és csekély tűzereje miatt teljesen hatástalan harckocsinak bizonyult. (Tanks Encyclopedia, 2014, http://www.tanks-encyclopedia.com/ww2/jap/Type_95_Ha-Go.php) 2014.02.12 16:38:20

¹³ Japanese Tanks and Tactics, 1945,
<http://usacac.army.mil/cac2/cgsc/carl/wwII/spec/number26.pdf> 2014.02.12 09:12:45

az USA, Nagy-Britannia és Hollandia kereskedelmi embargót léptettek életbe, az amerikai olaj nélkül pedig a japán haderő, ezzel az pedig az ország léte került veszélybe. Hogy a hódításoknak odahaza és külföldön kedvezőbb sajtóvisszhangja legyen, kihirdették a „Kelet-Ázsiai Jóléti Övezet” létrehozását, bár a valóságban ez csak a propaganda általi szépítő leplezése volt a brutalitásnak és elnyomásnak. Stratégiaileg a japánok egy három lépcsős terv keretében hajtották végre a támadást.

1. fázis: a déli területek megszerzése, az amerikai flotta elpusztítása Hawaii-nál, valamint stratégiai fontosságú helyek megszállása és védelme délen, hogy a gazdaságilag fontos területeket és a japán anyaországot biztosítsák. A védelmi vonal ezeken a szigetekeken futott volna keresztül: a Marshall- , a Bismarck- , és a Kuril-szigetek (ma Szahalin, Oroszország), valamint Timor, Jáva, Szumátra, Malajzia, és Burma.
2. fázis: a védelmi vonal megerősítése.
3. fázis: minden támadás elhárítása, az ellenséges erők elpusztítása, az USA harci szellemének megtörése. Az utóbbi azért volt lényeges, mert az amerikai gazdasági és katonai potenciállal szemben Japánnak nem volt esélye, ezért minél gyorsabban ki kellett iktatni, és békére kellett kényszeríteni.¹⁴

Megállapítható, hogy a japánok gyors győzelemre törekedtek, hogy ellensúlyozzák gazdasági hátrányukat, hasonlóan a németekhez.

A japánok e tervezet szellemében kívántak sikert kivívni a Csendes-Óceánon, mely folyamatban Malájföld elfoglalása és gazdasági kiaknázása volt az egyik legfontosabb láncszem, így mindent elkövettek a győzelem érdekében.¹⁵ Nem is haboztak mindent kockára tenni érte.

A hadműveletben a következő alakulatok vettek részt: 5. és 18. hadosztály, és a Konoe császári gárdahadosztály, valamint a Királyi Thai Hadsereg egységei. Ez összesen nagyjából 70 000 katonát foglalt magában. Támogatást 200 könnyű és közepes harckocsi jelentett. Ezek az erők alkották a 25. hadsereget, Tomoyuki Yamashita

¹⁴ Winning the pacific war, 95. o.

¹⁵ Kiyoshi Aizawa: Japanese Strategy in the First Phase of the Pacific War
<http://www.nids.go.jp/english/event/forum/pdf/2009/04.pdf> 2015.02.13 20:32:56

tábornok vezénylete alatt. A hadsereget a levegőből a 3. légi hadosztály és a 22. légiflotta biztosította, 600 repülőgéppel, melyek felülmúlták brit vetélytársaikat, és jó néhányat felvonultattak a hamarosan legendássá váló Zero vadászipülőgépekből is.¹⁶ További segítséget a Kesatuan Melayu Muda (kb. Ifjú Malájok Szövetsége) jelentett. Ez a csoport abban bízott, hogy Japán, ígéretéhez híven valóban elhozza a szabadságot hazájuknak, így belülről járultak hozzá a győzelemhez. (Függetlenségi kérésük később nem teljesült, sőt, a japánok feloszlatták a csoportot.)¹⁷ Ezenfelül a japán légi, tengeri és szárazföldi erők közötti, többnyire zökkenőmentes viszony is a támadókat segítette, ahogy az egy japán főtiszt vallomásából is kiderült.¹⁸

A hadművelet lefolyása

A japán támadást alaposan előkészítették. A hadsereg ezelőtt ugyan nem volt felkészülve az esőerdei harcra, de a maláj hódítást csaknem egy évig tervezték. Első lépésként felállították a Doro Nova (lefordíthatatlan, kb. köpönyegdandár) nevű különítményt, más néven a Tajvani Hadsereg Kutatási Részlegét.¹⁹ Hivatalosan a tajvani hadsereg kötelékébe tartozott, de igazi parancsnoka Josihide Hajasi ezredes volt. Az egység hírszerzéssel, felderítéssel és adatgyűjtéssel foglalkozott. Az ő munkájuk tette lehetővé, hogy a japán csapatokat a lehető legalaposabban felkészítsék az esőerdei viszonyokra.

Maga a támadás 1941. december 8-án, alig néhány órával Pearl Harbor után indult meg (tulajdonképpen azzal egy időben, de az időzónák közti különbségek miatt malajziai idő szerint később). A Maláj-félszigeten három helyen, (lényegében azonos

¹⁶ Az A6M Zero nagy hatósugarú japán vadászipülőgép volt a második világháborúban, melyet a Császári Haditengerészet megbízásából fejlesztettek ki flottalégvédelmi feladatokra. A flotta 1940-ben rendszeresítette, ebben az időben a csendes-óceáni térség inváziója alatt mind sebességben, mind manőverezőképességben felülmulta a legtöbb, térségben rendszeresített brit, francia és amerikai vadászipülőgépet. A kiválóan kiképzett japán pilóták jelentős sikereket értek el az 1942-es év második feléig, utána viszont egyre inkább hátrányba kerültek a szövetséges repülőgépekkel szemben. (About.com, Military History, <http://militaryhistory.about.com/od/militaryaircraft/p/a6mzero.htm>) 2014.02.14. 11:10:08

¹⁷ Joyce C. Lebra: Japanese-Trained Armies in Southeast Asia, Institute of Southeast Asian Studies (April 16, 2010)

¹⁸ INTERROGATION NAV NO. 81 <http://www.ibiblio.org/hyperwar/AAF/USSBS/IJO/IJO-81.html> 2014.02.14 14:33:20

¹⁹ Cudzsi 19. o.

időpontban) bekövetkezett a japán partraszállás. Singora-nál és Patani-nál a japán 5. hadosztály, míg Khota Baru-nál a 18. hadosztály szállt partra, a Konoe császári gárdahadosztály néhány nappal később ugyanitt ért partot, és csatlakozott a 25. hadsereghez. Utóbbi partraszállás egyik célja az elterelés és a brit erők megosztása volt.²⁰ (lásd. 1. térkép) Ugyanekkor japán gépek bombatámadást hajtottak végre Szingapúr ellen. A briteket felkészületlenül érte a többnyire védtelen, vagy elégtelenül őrzött partok elleni összehangolt támadás, így a japán erők gyorsan előretörték, és számos repülőteret és bázist foglaltak el. A helyzet nem volt jobb a levegőben sem: alig 24 óra leforgása alatt a brit légierő java megsemmisült, tehát a japán légierő kivívta a légi fölényt a térségben.²¹ (lásd. 2. térkép) Az angolok pánikszerű gyorsasággal küldték ki a Repulse és Prince of Wales nevű csatahajókat, melyeket a védelem erősítése végett vezényeltek Szingapúrba a Z-csoport keretében, néhány rombolóval. A két hajó december 10-én futott ki a nyílt vízre, hogy a partraszálló és utánpótlást szállító japán hajókat támadják. Eredetileg egy repülőgép-hordozó is a kötelék része lett volna, de az Indomitable a Karib-tengeren zátonyra futott tesztelés közben, így nem vehetett részt az akcióban. A vadászfedezet nélkül maradt hajókat aztán gyorsan, alig órákkal a kikötő elhagyását követően lokalizálták és elsüllyesztették a japán repülőket. Ez véget vetett a (már inkább csak elvben létező) brit tengeri uralomnak, és súlyos csapást mért az angol és nemzetközi közösségi erők moráljára. Ezen felül számos szövetséges hajót ért bombatámadás – pl. az U.S.S. Wakefield-et is - így a brit tengeri erő javarészt harcképtelenné vált.²²

Erre a napra virradóan a japánok már Kedah tartományban jártak, észak-nyugat-Malajziában. 12-ére Jitra városa is a kezükben volt. Ez különösen fájó volt a briteknek, mert itt volt az egyik legnagyobb repülőterük, Alor Star-nál, valamin számos kisebb kifutópálya. Visszavonulás közben a védők igen nagy mennyiségű ellátmányt hagytak

²⁰ History Project, Lieutenant-General Arthur Percival

<http://no-history.blogspot.hu/2012/03/lieutenant-general-arthur-percival.html> 2014.02.14 18:56:46

²¹ Denis Richards: The Royal Air Force, 1939-45 <http://www.ibiblio.org/hyperwar/UN/UK/UK-RAF-II/UK-RAF-II-2.html> 2014.02.14 19:01:32

²² U.S.S. Wakefield, Bomb Damage, January 30th, 1942 <http://www.ibiblio.org/hyperwar/USN/rep/WDR/U.S.S.%20WAKEFIELD%20%28AP-21%29,%20BOMB%20DAMAGE%20-%20Singapore,%20January%2030,%201942.pdf> 2014.03.04 11:50:01

hátra. Olyan sokat, hogy a japánok „Churchill-ajándéknak” nevezték el, és nagyban segítette a csapatok előrejutását, mert nem kellett megállniuk, hogy bevárják a saját utánpótlást.²³ A britek azzal próbálták késleltetni az előrenyomuló japánokat, hogy minden hidat felrobbantottak, és a szigeten körbefutó műutat is megrongálták. Yamashita erői azonban rendelkeztek utászokkal, akik gyorsan helyreállították a károkat, így a brit sereg nem nyert sok időt. 17-én Percival elhatározta, hogy a Perak folyónál alakítanak ki új védelmi vonalat, ezzel időt nyerve a Szingapúrba beérkező erősítésnek. A folyónál valóban sikerült feltartóztatni a japánokat, de 26-ra, jelentős veszteségek árán ugyan, áttörtek. Egy második védelmi vonalat is kijelöltek a Slim folyónál, de a támadók január 7-re ezt is leküzdötték. Ez volt az utolsó természetes akadály Kuala Lumpur előtt, mely a III. indiai hadosztály főhadiszállásaként és hadianyag-raktárként szolgált.²⁴ A védők ugyan megsemmisítették az ottani üzemanyagkészletet, de a többi ellátmány elpusztítására nem jutott idejük. A harmadik vonalat a Muar folyónál alakították ki, Szingapúrtól alig 120 kilométerre, de ez sem állhatta sokáig a japán rohamokat, 19-én elesett. A hónap végére minden elérhető brit és nemzetközösségi csapatot Szingapúrba vontak vissza. Az egyetlen lehetséges ellenlépésük a várost a szárazfölddel összekötő töltésút elpusztítása volt. 25-én a japánok egy újabb partraszállást hajtottak végre Endaunál, kevesebb mint 160 kilométerre a városnak otthont adó félszigettől. Az ausztrál légierő megpróbálta ugyan megakadályozni a japán csapatok partra érkezését, de az ellenséges légierő túlerőben lévő vadászgépei gyorsan visszaverték őket. A japánok tüzérséggel és légierővel támadták a várost, melynek dzsungel felőli oldala szinte teljesen védtelen volt. A britek a harcok egész ideje alatt úgy vélték ugyanis, hogy nagyobb csapatokat lehetetlen átjuttatni a vadonban, így maga a természet lesz az ő Maginot-vonaluk.²⁵ Ez azonban nem vált be, a védelmi előkészületekhez pedig túl későn fogtak hozzá. Február 7-én a 25. hadsereg lerohanta a várost, és 15-én a britek megadták magukat. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a japánok győzelmében a felkészültség és harci szellem mellett a

²³ Cudzsi, 103. o.

²⁴ Mary H. Williams: World War II, Special Studies <http://www.ibiblio.org/hyperwar/USA/USA-SS-Chronology/USA-SS-Chronology-2.html> 2014.03.05 15:12:50

²⁵ A vonal, mely az építést elrendelő pénzügyminiszterről kapta nevét, a belga és a svájci határ között húzódott, rendeltetése az esetleges német támadások elhárítása volt, ám kudarcot vallott. (Masodikvh.hu, Maginot-vonal, <http://www.masodikvh.hu/erdekessegek/fogalomtar/1374-maginot-vonal>) 2014.03.06 23:34:10

szerencse is nagy szerepet játszott, ugyanis messze nem volt elég lőszerük és katonájuk a brit védők eliminálásához és a város elfoglalásához. Ahogy Yamashita fogalmazott: „Támadásom Szingapúr ellen egy blöff volt... egy blöff, amely bevált. 30 000 katonám volt, háromszoros emberfölénnyel néztem szembe. Tudtam, ha elhúzódik az ostrom, legyőznek. Ezért volt fontos, hogy minél gyorsabban megadják magukat. Nagyon féltem, hogy a britek rájönnek, nincs elég katonám és ellátmányom, így heves utcai harcokra kényszeríthetnek, ahol felmorzsolnak volna minket.”²⁶ A brit és nemzetközösségi csapatok összvesztesége kb. 135 000 ember volt (6000 halott, 5000 sebesült, 120 000 hadifogoly), a japánoké 5000 (3500 halott, 1500 sebesült). (lásd. 5. térkép)

A dzsungelharc szabályai, feltételei és módszerei

A háború kitörésekor még egyik fél sem rendelkezett komoly tapasztalattal az esőerdei harc terén. A britek és a japánok is más-más véleménnyel voltak a dzsungel használatosságát tekintve. Az angolok úgy vélték, természetes védvonalként használhatják, és az esőerdő belsejét szinte egyáltalán nem védték. Úgy számították, hogy egy esetleges támadást Szingapúr felől a partvédelem és a flotta, északról, a szárazföld felől pedig az ott kiépített védelem és a partokon futó utakat óvó csapatok fognak elhárítani. Ezen a hadszíntéren, ahogy már említettem, a gépesített egységek, a páncélosok és a tüzérség csak korlátozottan tudnak érvényesülni. A britek is ebbe fektették minden bizalmukat, mondván, a kiépített utak és átkelőhelyek tartásával, illetve elpusztításával megállíthatnak bármilyen támadást.

Ez a hadszíntér azonban a gyalogságé volt. Egy megfelelően felszerelt és kiképzett gyalogos alakulat képes a dzsungelben szinte észrevétlenül mozogni, és lecsapni a felkészületlen ellenfélre. A japán hadvezetés is felismerte ennek jelentőségét, tekintve, hogy kiszemelt célpontjaik többnyire ilyen területeken helyezkedtek el. A páncéloserők a műutak mentén törtek előre, fedezetüket az esőerdőben haladó gyalogosok biztosították.

²⁶ Shores, Christopher F; Cull, Brian; Izawa, Yasuho. *Bloody Shambles, The First Comprehensive Account of the Air Operations over South-East Asia December 1941 – April 1942 Volume One: Drift to War to the Fall of Singapore*. London: Grub Street Press. (1992) p. 383.)
<https://static.awm.gov.au/images/collection/pdf/RCDIG1070722--1-.PDF> 2014.03.07 20:34:51

Környezeti és éghajlati viszonyok

Az Egyenlítő közelében fekvő Malajzia éghajlata szélsőségektől mentes, trópusi. Két évszak váltja egymást, száraz és esős. A novembertől márciusig tartó forró, száraz időt, áprilistól októberig meleg, esős időszak követi. Az ország keleti partvidékének időjárása a nyugati oldalhoz képest fordított. A júniustól szeptemberig tartó száraz nyarat, egy hosszabb esős időszak követi októbertől decemberig. A hadszíntér leírásához amerikai kiképzési anyagokat vettem alapul 1944-ből²⁷ és 1982-ből.²⁸ Az esőerdők mérete sokat változott ugyan a második világháború óta, de főbb tulajdonságait tekintve nem történt jelentős változás. Ezekben a dokumentumban elsődleges és másodlagos dzsungelre osztják fel az esőerdőket a környezet szempontjából. Mindkét típusra jellemző a párás meleg és a hirtelen esőzés. Attól függően, hogy milyen fák találhatók a környéken, ezek lehetnek trópusi esőerdők, vagy lombhullató erdők. A trópusi esőerdőkben a fák lombkoronái (melyek a talajtól 10 méterre is kezdődhetnek) összefüggő mennyezetet alkotnak, mely szinte teljesen eltakarja a napfényt. Emiatt a fák tövében ritkás az aljnövényzet. Gyakoriak a föld feletti gyökerek és a fákról lógó liánok. A talaj nedves és vizenyős, így járművek igen nehezen boldogulnak a területen. Gyalogszerrel mozogni azonban itt a legkönnyebb, hiszen nem kell állandóan utat vágni az aljnövényzeten keresztül, ráadásul légi úton felfedezni az egységeket az összefüggő lombtakaró miatt gyakorlatilag lehetetlen (hacsak nincsenek kidőlt fák, ültetvények, épületek vagy építési területek a haladási útvonalon), bár ez azzal is együtt jár, hogy az ott harcolók nem hagyatkozhatnak a légierő támogatására sem. A látótávolság nagyjából 50 méter, így az itt előrehaladó csapatok majdhogynem észrevétlenül tudnak mozogni, és a motorizált járművek hiánya miatt ezt nagyon csendesen tudják megtenni. Malajziában ez volt a fő erdőtípus, lévén az Egyenlítőtől nem túl távol helyezkedik el, északi irányban, így a trópusi éghajlatú területek közé tartozik.

Az időjárás nagy mértékben befolyásolhatja a hadműveleteket, vagy a csapatok mozgását. Száraz időben az előrehaladás viszonylag könnyen megoldható, a talaj nem

²⁷ FM 72-20, War Department Field Manual, 27th October, 1944,
<http://www.ibiblio.org/hyperwar/USA/ref/FM/PDFs/FM72-20.PDF> 2014.03.08 13:10:00

²⁸ FM 90-5, Jungle Operations, 1982 <https://www.fas.org/irp/doddir/army/fm90-5.pdf> 2014.03.08 17:56:03

nehezíti a mozgást. Nedves idő és monszun esetén a felázott talaj és a megáradt mocsarak, folyók és patakok rendkívül nehézzé teszik az előrejutást, az eső pedig nagyban lecsökkenti a látótávolságot, illetve megkívánja a felszerelés fokozott óvását és karbantartását.

A lombhullató erdők a szubtrópusi zónákban fordulnak elő, ahol nedves és száraz évszakok is vannak. Nedves évszakban a fák kibontják összes levelüket, míg a száraz évszakban a lombzat nagy része elhal. Általában a fák sűrűsége is ritkább ezekben a térségekben, így több napfény és nedvesség jut le a talajra, ezért itt sűrű aljnövényzet alakul ki. Ha a támadók a nedves évszakban hatolnak be ide, a növényzet és a lombok sűrűsége miatt nehezen észlelhetők mind a levegőből, mind a szárazföldről, bár a mozgás itt már nehezebb, mint a trópusi esőerdőkben. A száraz évszakban könnyebben lehet ugyan mozogni, de ugyanakkor ez meg is könnyíti az ellenséges felderítés dolgát.

A másodlagos dzsungelek az eső- és lombhullató erdők szélén találhatók, valamint irtásterületeken, melyekkel később nem kezdtek semmit. Megjelenésükhöz a napfénynek is sok köze van, ahol ismételten és gyakran érte a talajt, felbukkantak ezek az erdők. Növényzetét leggyakrabban fű, gyomok, bozót, tüskés bokrok, páfrányok, nád és cserjék alkotják. Épp ezért itt a mozgás, különösen a gyalogságé, rendkívül lassú és nehéz. A növényzet magassága akár a két métert is elérheti, ezért a látótávolság mindössze néhány méter. Ezek a területek nagyban kedvezhetnek a védőknek, hiszen ha van a közelben valamilyen magaslat, – legyen az domb, emelkedő vagy töltés – az itt áthaladó ellenséges erőt nagyon könnyen a földhöz szögezhetik és megállásra kényszeríthetik. A műszaki akadályok (drót, csapdák, aknák) észlelése is igen nehéz ezen a terepen, ezek használata egyrészt lelassíthatja az ellenséget, másrészt veszteségeket okozhat és pánikot kelthet.

Azonban, mint minden terepen, a dzsungelekben is előfordulnak speciális területek, melyek kihasználása alapvető fontosságú mind támadás, mind védekezés esetén. A terepviszonyok és adottságok megfelelő ismerete csatadöntő tényezőnek bizonyulhat.²⁹

²⁹ ESPOSITO, V. J.: The West Point Atlas of American Wars, volume II 1900-1953, New York, 1959

A dzsungelekben gyakran találkozhatunk mocsarakkal. Akkor jönnek létre, amikor az alacsonyan fekvő területeken sok a víz, mely párosul a talaj rossz vízvezető képességével. Két tipikus fajtája a mangrove és a pálma. A mangrove mocsarak a partvidéki területeken találhatók, ott, ahol az árapály befolyásolja a víz áramlását. Maga a mangrove egy cserjeféle, amely 1 és 5 méter közötti magasságot ér el. Gyökerei kuszák, és egyaránt megtalálhatók a talaj felett és alatt, ami megnehezíti, sőt akár el is lehetetlenítheti a gyalogosok és kisebb hajók mozgását. A látási viszonyok csapnivalóak mind a földről, mind a levegőből, ez viszont kiváló lehetőséget ad az álcázásra. A pálmamocsarak sós és édesvízi környezetben is előfordulnak. A mangrove mocsarakhoz hasonlóan itt is rendkívül körülményes a mozgás, olyannyira, hogy leginkább csak hajóval járhatók. Járművek egyáltalán nem boldogulnak ezen a terepen, csak ha utászok által kiépített utak vagy töltések állnak rendelkezésükre. A látási viszonyok itt is igen rosszak, de álcázási szempontból ez a hely is igen megfelelő.

A szavannák, bár ritkák, de megtalálhatók a forró égővi dzsungelekben is. Ezeken a helyeken nem a fák, inkább fű és bokrok alkotják a vegetációt, mely 1 és 5 méteres magasság között változik. Széles, viszonylag nyílt terep ez, így járművekkel is járható, de a magas hőmérséklet és az éles fűszálak miatt a gyalogság lassan és nehezen halad át rajta. A látási viszonyok minősége a növényzet magasságától függ, és a levegőből tisztán belátható, így nem sok lehetőséget biztosít a csapatmozgások elrejtésére.

Egy másik viszonylag gyakori elem a bambusz. Sűrű, tömött csoportokban, változó magasságokig növekszik. Kiválóan alkalmas bármilyen kerek vagy lánctalpas jármű megállítására, valamint a gyalogság is csak lassan, nehezen és nagy zajt csapva tud átkelni rajta, ezért az efféle területeket ildomosabb elkerülni.

Az esőerdőkben is vannak megművelt földek, melyek lehetnek nagy kiterjedésű, jól megtervezett és gondozott farmok és ültetvények, vagy kicsi területek, melyeket egyének művelnek. Három általános típusa a rizsföld, az ültetvény és a kis farm.

A rizsföldek sík, vizes területek, ahol rizst termesztenek. A mezők vízszintjét gátak és öntözőárkok bonyolult rendszere szabályozza, melyek akkor is megnehezítik az áthaladó járművek és gyalogosok mozgását, ha a terület száraz. A rejtőzködésre igen korlátozottak a lehetőségek, fedezéket csak a gátak biztosíthatnak, de légi és tűzérségi

támadás esetén azok sem. A terület könnyen belátható és megfigyelhető, ami szintén a védelemnek kedvez. Ha a mezők víz alatt vannak, nagyon nehéz az előrejutás, hiszen a katonáknak körülbelül másfél méteres vízben, mély és puha sárban kell mozogniuk. Ha a földek nincsenek elárasztva, csak a 2-3 méteres gátak jelentenek akadályt.

Nagy mezőgazdasági területek esetében, mint amilyenek például a gumi- és kókuszfa-ültetvények, meglehetősen könnyű mozogni, hiszen ezeket a területeket gondosan megtisztítják az aljnövényzettől, és szabályos közönként vannak beültetve. A fasorok között a látási viszonyok is jók, épp ezért az ott mozgó katonák elég feltűnőek. Fedezékként leginkább a fák szolgálnak. A japánok Malájföldön főleg ezzel a típusú mezőgazdasági területtel találkoztak, és a britek is itt próbálták feltartóztatni őket (a műutakat és hidakat leszámítva). Cukornádültetvények is lehetnek a területen, melyek leküzdéséhez létrákat vittek magukkal, hogy leküzdjék a magas nádat, vagy fára másztak, hogy jobban lássák a terepet. Támadás során, mivel a nádon túlra nemigen lehet látni, ez egy nagyon jó hely az ellenség átkarolására és bekerítésére, és védelmi szempontból sem utolsó: az apróra vágott, drótra rögzített nád szögesdrótként vagy bukózsínórként is funkcionálhat.

Kisebb farmok és irtásterületek mindenhol fellelhetők. Ezek kis területű, nem túl alaposan megtervezett, 1-2 éven belül hátrahagyott területek, melyek visszahódítását már megkezdte az erdő, így ott másodlagos dzsungel alakulhatnak ki. Itt tehát viszonylag nehéz mozogni a kidőlt fák és a cserjés miatt. Az itt esetleg még meglévő házak és kunyhók ideiglenes bázisul is szolgálhatnak.

A dzsungelben számos vízforrás található, köztük folyók, patakok és folyamok is, melyeken létfontosságú volt minél gyorsabban átkelni. A britek a már meglévő, dzsungelen kívül épült hidakat használták erre a célra, az esőerdőn átkelő japánok viszont (lévén képtelenek lettek volna hagyományos hídelemeket és utászeszközöket magukkal vinni) bambuszból, ágakól, vászonból és egyéb, könnyű anyagokból készült pontonhidakat használtak. Többnyire nem rögzítették őket, hanem a vállukon tartották, míg mindenki át nem ért a túlpartra. Ezeket a hídelemeket könnyű volt elkészíteni és

tárolni, így roppant hasznosnak voltak az ott harcoló, gépjárművekkel nem rendelkező japán gyalogságnak.³⁰

Összességében megállapítható, hogy a megművelt területek jobb látási viszonyokat és nagyobb mozgásszabadságot biztosítanak, ugyanakkor az álcázást is nehezebbé teszik. Ez a tény mind a mai napig megállja a helyét. A dzsungel mechanikája és szerkezete pedig nem változott, így a mai katonai akciók is többnyire olyan környezetben és olyan feltételek mellett mennek végbe, mint az 1941-42-es malajziai hadjárat, vagy bármely más harccselekmény a csendes-óceáni szigetvilágon.

Kiképzés és összehasonlító elemzés

A harcoló felek eltérő stratégiákat és eljárásokat dolgoztak ki a dzsungelharcra való felkészülés során. Japán oldalon leginkább a Cudzsi-féle munkát veszem alapul. Tanulmányozva az amerikai és japán kiképzési anyagokat, az időbeli eltérésektől eltekintve megállapítható, hogy számos egyezést mutatható ki bennük. A támadó japánoknak ugyanilyen terepviszonyok között kellett előrehaladniuk, és a britek is hasonló körülmények között voltak kénytelenek védekezni. Japán szempontból a gyorsaság volt a fő kulcsszó, nem akartak időt adni a briteknek, hogy bármiféle védelmet kiépíthessenek, vagy hogy minden egyes hidat, átkelőt, katonai létesítményt, vagy egyéb, a támadók szempontjából is értékes és használható objektumot megsemmisítsenek. A britek pedig egész egyszerűen nem tudtak hatékony válaszlépést adni a dinamikus japán előrenyomulásra. Nem voltak felkészülve ilyen arányú és gyorsaságú támadásra, rögtönzött és kapkodva elkészített védelmi terveik és intézkedéseik pedig rendre megghiúsultak. Azok a brit katonák, akik a dzsungelbe menekültek a harcok során, rövid úton előjöttek és fogságba estek, mert nem tudták, hogyan maradhatnának életben a rengetegben. Ennek többnyire a vízhiány volt a fő oka.

Japán Császárság

Az első és talán a legfontosabb szabály minden harcoló fél esetében a megfelelő mennyiségű víz birtoklása. Víz nélkül a legerősebb sereg sem ér semmit, ez a történelem során mindig is így volt, és így is lesz. Cudzsi, aki maga dolgozta ki a

³⁰ FM 90-5 http://armypubs.army.mil/doctrine/DR_pubs/dr_a/pdf/fm90_5.pdf, 2014.03.09 19:45:12

kiképzési anyagot és ott volt a harcoló csapatokkal Malajziában, azt tanácsolta, hogy a katonák minden lehetőséget ragadjanak meg a vízkészletek pótlására, továbbá, hogy a lehető legtöbbet vigyenek belőle magukkal kulacsban és üres üvegben. Ennek ellenére is takarékoskodni kell vele, és nem szabad egyszerre sokat fogyasztani. Életmentő szerepe azonban csak az emberre vonatkozik, a fegyvert és a felszerelést (különösen partraszállásnál, mocsári és folyami átkelésnél, valamint deszanthadműveleteknél) mindenáron meg kell védeni a vízzel való érintkezéstől, vagy ha mégis víz éri, minél hamarabb ki kell tisztítani. Ha ezt elmulasztják, rozsdásodhatnak az alkatrészek, és a nedves lőpor miatt nem lesz képes tüzelni. Vízforrásként egyébiránt felhasználhatóak a helyi fák és gyümölcsök, mint a lilaakác, a kókusz, az ananász. Ezek akkor is fogyaszthatók, ha az ellenség megmérgezi a kutakat és a környékbeli vizeket. A területen viszont elég kevés volt belőle, ráadásul azt is meg kellett tisztítani a baktériumoktól, amihez karbolsav tablettákat használtak. Kutak esetén klórmeszet adtak a vízhez, a sikeres fertőtlenítést a víz klóros utóíze jelezte. Egyébiránt minden fellelt vízforráshoz öröket állítottak, nehogy bárki is megpróbálja beszennyezni azt.

Másik fontos tényező a helyes táplálkozás. Egyetlen hadsereg sem képes üressel menetelni és harcolni. Az esőerdőben azonban gyakran elmegy az ember étvágya, ahogy a nagy melegben az lenni szokott. Ennek ellenére a napi többszöri étkezés rendkívül fontos, bár inkább csak kis adagokat szabad enni, hogy a szervezet energiaellátása folyamatos legyen, mégse merítse ki se a szervezetet, se a készleteket. Természetesen a 'mindig minél többet' szabály az ételmszerre is ugyanúgy vonatkozik. A japánok főleg rizst és konzerveket vittek magukkal, de gyümölcsöket is fogyasztottak. Fontos volt azonban számukra, hogy megkülönböztessék a mérgező és ehető gyümölcsöket. A kettő közötti különbséget többnyire szag és szín, rosszabb esetben íz alapján határozták meg.

A lőszer is nélkülözhetetlen volt, ezért nagyon szigorú szabályok voltak érvényben a lőszerhasználat és –szállítás tekintetében. Mivel az utánpótlás csak napok, vagy akár hetek múltán érkezett csak meg a csapatokhoz, minden katonától elvárták, hogy annyi lőszert, vizet, élelmet és egyéb felszerelést vigyen magával, amennyit csak tud, de úgy, hogy ez ne hátráltassa feladatai végrehajtásában.

Az öltözködésen az életben maradás múlhat. A japán katonák könnyű ruházatot viseltek (de nem lehetett túl könnyű, mert védekezni kellett a napsugarak és a sűrő/vágó

növények ellen is). A lehető leglazábbra engedték, hogy jól szellőzzön, és leveleket, ágakat, valamint füvet tekertek a sapkára és a táskára, hogy védjék a fejüket és jobban álcázzák magukat. Pihenők során rögtön le kellett venni a felszerelést (ügyelve a mérges kígyókra), nehogy a megrekedt izzadság fertőzést és bőrbetegséget okozzon. Alváshoz pedig száraz ruhát kellett felvenni, amikor csak lehetett, mert az átázott ruha a dermesztő éjszakai hidegben könnyen vezethetett megfázáshoz vagy tüdőgyulladáshoz. A megfelelő mennyiségű alvás is rendkívül fontos, hisz a kialvatlan katonák figyelmetlenek, nehezebben összpontosítanak, gyengébbek és a moráljuk sem túl magas (hacsak át nem esnek a holtpontra), így minden lehetséges alkalmat meg kell ragadni a pihenésre, legyen az alvás, vagy csak szünet. Ezen kívül alvóhelynek inkább a pusztát javasolják mint az őslakosok hajlékait, mert azok a bolhák, élősködők és fertőzések melegágyai, hiszen a higiénia nem alapvető szempont az ott élőknek. Ha mindenképpen ilyen helyen kell éjszakázni, akkor el kell különíteni a területet és katonai kordont kell köré vonni, és gondoskodni kellett az épületek alapos fertőtlenítéséről. Szigorúan tilos volt viszont a lakosság kegyhelyeit ilyen célra használni, és oda csak megfelelő tiszteletadással lehetett belépni. Ezzel a katonák elleni civil akcióknak és a szükségtelen összetűzéseknek próbálták elejét venni, amihez a fegyverekre és felszerelésre fordított figyelem is hozzájárult: nem engedhették meg maguknak, hogy figyelmetlenségből olyan helyen hagyjanak bármit, ami mozgítható, ellopható. Szabadban éjszakázás esetén tábortüzek gyújtása csak akkor engedélyezett, ha nem áll fenn az a veszély, hogy az ellenség észlelheti azt, illetve vigyázni kellett arra is, hogy ne gyújtsák magukra az erdőt. A tűz emellett alkalmas volt a moszkító és erdei állatok távol tartására, és az esetleges vadászsákmány megsütésére. Ilyennek számítottak a kígyók is, ugyanis jó tanácsként a megölt csúszómászók elfogyasztását is ajánlották.

Az éjszaka viszont nemcsak az alvás, hanem az ellenség megfélemlítésének ideje is volt. A japánok úgy vélték ugyanis, hogy az európaiak nem képesek éjjel harcolni, nem készültek fel erre, így egy éjjeli támadásnak megsemmisítő ereje lehet. Azonban nemcsak az éjből lehet előnyt kovácsolni, a napsütés is döntő fontosságú. Egyrészt jóval könnyebb helyzetben van az, aki nappal hátnak harcol, mert az ellenséget az éles fény nemcsak elvakítja, de láthatóbbá is teszi. Ha pedig az ellenség a támadások következtében megfutamodik, átkaroló hadműveletet kell végrehajtani, el kell foglalni minden forrást, patakot és vízgyűjtő területet. Az európaiak, ha a dzsungelbe

menekülnek, már nem jelentenek veszélyt, rövid időn belül előjönnek és megadják magukat. Ha a hadmozdulat során stratégiai fontos helyek, például bányák, kikötők, vasutak, hidak, raktárak, repterek, és hasonlóak kerülnek a támadók kezére, biztosító alakulatokat kell hátrahagyni, hogy őrizzék a területet és biztosítsák az ott keresztülhaladó utánpótlást. Mivel erre csak kisebb csapatokat hagyhattak hátra, feladatukat útlezárásokkal, a helyi lakosok megnyerésével és a természetes védművek (dombok, hegyek, mocsarak, stb.) kihasználásával tették könnyebbé. Amennyiben az ellenség támadást indít a visszafoglalásukra, e pontokat mindenáron meg kell tartani. Ennek egyik legegyszerűbb módja a terület vízkészleteinek birtoklása, ezzel megakadályozva vízhez jutásukat.

A japán csapatok egyik legfőbb előnye a kerékpárok használata volt. Ezekkel ugyanis nagy terhet voltak képesek könnyen szállítani, az igénytelen, megbízható biciklik pedig jól bírták a viszontagságos terepviszonyokat. A dzsungelen átkelő és a műutak mentén haladó csapatokat is felszerelték velük, bár utóbbiaknak teher- és csapatszállító gépjárművek is a rendelkezésükre álltak. Leginkább a gumik épségére kellett vigyázniuk, melyek a nagy forróságban túlmelegedhettek, kitágulhattak és felrobbanhattak, ez mind a kerékpároknál, mind a járműveknél megeshetett. E balesetek ellen azzal védekeztek, hogy az abroncsok nyomását a megszokottnál 10 %-kal alacsonyabbra állították. Nem véletlenül nevezték ez a taktikát a későbbiekben „bicycle blitzkrieg”-nek, azaz biciklis villámháborúnak. A motorok túlmelegedésére is nagyon oda kellett figyelniük, ezért a hűtőrendszert rendszeresen át kellett vizsgálni, és tartalék hűtővízről is gondoskodni kellett, ami további terhet rótt az utánpótlásra, hiszen nem mindenhol állt rendelkezésre vízforrás, ahonnan pótolhatták a készleteket.³¹

A következő fontos tényező a folyamatos éberség. Mivel olyan terepen harcoltak, amit az ellenség (feltételezhetően) jobban ismert, mindig szükséges volt őrzáratozni és őröket állítani. Ugyancsak kulcsfontosságú a felderítés, amihez lehetőség szerint helyi vezetőket, gépjárműveket és könnyű felszerelést kell biztosítani (a felderítőknek ugyanis nem feladata harci kontaktus kialakítása az ellenséggel, sőt, ezt kifejezetten kerülni kell). Azonban nem csak a fáradtság vagy a hőség veszélyezteti a

³¹ <http://www.ibiblio.org/hyperwar/PTO/RisingSun/BicycleBlitz/> 2014.03.04 10:22:56

katonák éberségét, hanem a szembe csorgó izzadság is, ami ellen sapka vagy sisak alá, a homlok elé kötött ronggyal vagy levelekkel védekeztek.

A hőséggel szembeni védekezésről esett már szó, de megemlítendő, hogy a fegyverek karbantartására is nagy figyelmet kell fordítani, különös tekintettel a mozgó alkatrészekre és a csövekre. Ezek ugyanis a hőtágulás következtében tönkremehetnek, és a fegyverek mechanikájára is veszélyt jelentenek. A pihenőidőt nemcsak az emberek, de a fegyverzet és felszerelés ellenőrzésére és javítására is kell fordítani. Védekezni kellett az olyan ellenségek ellen, mint a penész, a pára és a rozsda, melyek tovább csökkentették a fegyverek amúgy is leromlott pontosságát (az éghajlati viszonyokat különösen a precíziós fegyverek bírták nehezen). Az automata fegyverekhez hőálló kenőanyagot kellett használniuk, a távcsövek és mesterlövészpuskák lencséit pedig gondosan meg kellett törölgetni, éjszakára pedig ruhába kellett göngyölni.

A gázálarc fontos része minden katona felszerelésének, a Malajziában harcolóknál sem volt ez másként. Minden esetben vigyázni kellett rá, és maguknál kellett tartaniuk, még akkor is, ha feleslegesnek érezték. Pusztán őrségben viselni még elviselhető, menetelés során vagy harcban azonban gyakorlatilag lehetetlen. A javasolt aktív harci időtartam gázmaszkban csak 15 perc, ezt túllépve a katonák már testi épségüket veszélyeztetik. Minden használat után meg kellett tisztítani, és a helyes felhelyezése is életbevágó volt. A gázvédelmi gumiköpenyt pedig tilos volt ruha nélkül viselni, mert így mind a meleg, mind az esetleges mérges gázok könnyebben utat találhattak a bőrig. A gázmaszk tokjában csak az álarc lehetett, semmi más, és csak erre volt szabad használni.

A megfelelő kommunikáció fontosságát nem kell kihangsúlyozni. A rádiók épségére különösen nagy gondot kellett fordítani. Megfelelően kellett őket földelni (pl. földelő vezeték köré öntött vízzel, magas víztartalmú növényekkel és gyümölcsökkel, vagy föld felett kifeszített vezetékekkel). Mindig szárazon kellett őket tartani, ami az esőerdőben nem volt épp könnyű. Az alkatrészeket, amikor nem voltak használatban, vízhatlan papírba csomagolták, mindig igyekeztek a készüléket száraz, hűvös helyen tárolni, és mindig megszáritották ha víz érte, különösen ha ez a kezelő izzadsága volt, ami rácsoroghatott a gombokra és a kagylóra, mely akár rövidzárlatot is okozhatott. Ezért, és mert a napsugarak megterhelik a szemet, a rádiósoknak kötelező volt a védőszemüveg viselése mind kezeléskor, mind szemafor, illetve jelzőtűkör használata

közben. Továbbá számukra maximum 2 órás őrségek voltak kiszabhatók, nehéz munkájukra való tekintettel.

A gépjárművek számára igen megterhelő feladat volt áthaladni a dzsungelen. A hadsereg azonban mindenáron megkövetelte az átkelést. Cudzsi szavaival élve: „Mindenképpen törjenek előre, még akkor is, ha a hátukon kell cipelni a gépkocsijukat.”³² A karbantartásra vonatkozó szabályok természetesen a járműveket és azok személyzetét is érintették, minden lehetséges pihenőidőt erre kellett fordítaniuk, nehogy a technika a harctéren mondjon csődöt. A benzinnel is takarékosan kellett bánni, hiszen a forróságban az átlagosnál is jobban párolgott, a motorok pedig könnyen túlhevülhettek. Az olaj szintjének és állagának mérése állandó feladatot jelentett, mert a figyelmetlen sofőrök és szerelők akár motortűzet is okozhattak. A sós víz hűtőfolyadékként való használata még vészhelyzetben is tilos volt, minden körülmények között gondoskodni kellett megfelelő mennyiségű tiszta vízről.

Minden harcoló fél felismerte, hogy a trópusokon nem mindig a velük szemben álló katonák a legféltelmetesebb ellenfelek. Ahogy az emberek egymással csatáztak, úgy dacoltak azzal a seregnyi betegséggel, az azokat terjesztő rovarokkal és veszélyes, mérgező állattal is, amelyek ebben a közegben megtalálhatók, példának okáért a malária, beriberi, kolera, tífusz, pestis, himlő, kígyók, szúnyogok, legyek. Fel kellett készülniük arra a lehetőségre is, hogy az ellenség beveti ezeket a vírusokat, ezért többek között nem ihattak a másik fél által hátrahagyott kutakból, és vigyázniuk kellett a kutyákkal is, hisz éltek a gyanúperrel, hogy veszettek. Egészségük megőrzése rendkívül fontos volt, többek közt azért is, mert ember- és időhiány miatt nem engedhették meg maguknak azt a luxust, hogy a katonákat betegség, nem pedig harctevékenység miatt veszítsék el. Az utóbbi ugyanis nem hiábavaló.

A japán hadsereg a gépjárművek mellett lovakkal is el volt látva. Az állatokat főleg teherhordásra használták, illetve leginkább olyan helyeken vetették be, ahová gépesített egységek nem juthattak el. A katonáknak nagyon kellett rájuk vigyázni, legalább annyira, mint saját magukra. A fejüket vászoncsukjával vagy levelekkel kellett védeni, napjában többször kellett nekik enni és inni adni, és hogy kíméljék őket, éjszaka kellett őket mozgatni, nappal csak akkor, ha az elkerülhetetlen volt. Állapotukat mindig

³² Cudzsi, 241. o.

szemmel kellett tartani. A lovakon kívül néha ökröket is igénybe vettek, melyek otthonosan mozogtak a mocsaras terepen, így kiválóan megfelelték az ott átkelő japán erők céljaira.

Végül, de nem utolsósorban meg kell említeni az ideológiai és szellemi felkészítés fontosságát. A japán katonák igencsak motiváltak és elszántak voltak. Úgy indultak a háborúba, hogy országuk fennmaradásáért kell küzdeniük. Ennek érdekében minden eszköz megengedett volt. Ráadásul a felkészítés olyan sikeres volt, hogy a legtöbb katona nem félt a halált, mert úgy hitte, csak az számít, hogy minél nagyobb kért okozzon az ellenségben, mielőtt az elkerülhetetlen vég bekövetkezik. Nézeteik szerint az ellenséges katonák pusztán helybeli csőcselék, akiket az európai tisztek irányítása nélkül igen könnyű megtörni, sőt, arra is számítottak, hogy ezek a csapatok megtagadják, hogy engedelmeskedjenek „elnyomóiknak”, és átállnak. Az európaiakat pedig alacsonyabb rendűnek vélték, lenézték és megvetették, mert a dicső halál helyett többnyire a gyalázatos megadást választották, amely összeegyeztethetetlen a japán katonai hagyományokkal és szellemiséggel. Többek között ezért is bántak brutálisan a foglyaikkal, legyenek azok katonák vagy ártatlan polgári lakosok. Ez volt az európai gyávaság „jutalma”.

Egy másik roppant hasznos előnyt is élveztek, nevezetesen a beépített ügynököket. Ezek az emberek többnyire japán állampolgárok, vagyis civilek voltak, akik Malajziában és egyéb, meghódításra kiszemelt területeken éltek. Mivel a britek – gyarmataik biztonságának szavatolása érdekében - igyekeztek jó viszonyt ápolni a japán kormánnyal, ezek az emberek szabadon élhettek és mozoghattak a területükön, és az ellenségeskedés kialakulása, vagy a japán támadások bekövetkezése előtt köddé váltak, még mielőtt gyanúsítás és internálás lett volna a sorsuk. Nem sokkal később ismét előkerültek, hogy vezetőként vagy kémként szolgálják a japánok érdekeit. Segítségükkel a támadók kulcsfontosságú információkhoz jutottak, pl. repülőterek és katonai bázisok, lerakatok, ellenséges és thai csapatok, valamint védelmi berendezések helyét és állapotát tudhatták meg. Továbbá titokban felderítő repülőket küldtek a félsziget fölé, melyek segítségével meg tudták határozni az ellenséges katonai létesítmények helyét, vagy az említett ügynökök által a hadsereg rendelkezésére bocsájtott információkat pontosíthatták. Így jöttek rá például, hogy a briteknek nincsenek repülőgép-hordozóik a térségben, ezért lettek elsődleges célpontok a

repülőterekből és a kifutópályákból. A légi fölény kiharcolása minden modern háborúban elengedhetetlen: aki uralja a légteret, az könnyebben biztosíthatja saját csapatai utánpótlását, zavarhatja az ellenséges csapatokat és azok ellátását, illetve pontosabb felderítési adatokhoz juthat. A japánok ezt alig egy nap alatt megvalósították.

A japánok tehát a rendelkezésükre álló rövid idő alatt rendkívül alaposan felkészültek a harcra. Bár roppant kockázatot vállaltak, mégis sikerrel vitték véghez tervüket, és megmutatták, hogy a kezdeményezőkézség és az eltökéltség a túlerővel szemben is sikert eredményezhet. Újszerű és vakmerő taktikájuknak köszönhetően véghezvitték, amit a világ nem tartott volna lehetségesnek (habár a 2. világháborúban számos olyan haditett került végrehajtásra, amit a korban lehetetlennek tartottak).³³

Brit Birodalom

Mint ismeretes, a britek nem voltak felkészülve arra a lehetőségre, hogy az ellenség a dzsungelen keresztül fogja megközelíteni Szingapúrt. Winston Churchill³⁴ brit miniszterelnök biztos volt benne, hogy a japánok nem merik szemtől szembe felvenni a harcot a várost védő ütegekkel, amiben igaza is volt. A végsőkéig bízott az erősség bevehetetlenségében. Azt hitték, a japánok először az amerikai függésben lévő Fülöp-szigeteket fogják megtámadni, illetve, hogy parti védelmi rendszerük, tengeri fölényük és Szingapúr védelmi rendszere elégséges lesz bármekkora támadás ellen. Arra az esetre, ha Japán szárazföldi támadásra kerül sor, a Matador-tervet készítették el.

A terv lényege a következő volt: megelőző csapást mérni az Indokína felől támadó Japán erőkre, ha azok a Maláj félsziget területe felé folytatják az előrenyomulást. A tervet december 6-ra készítették el és véglegesítették, alig egy-két nappal az invázió előtt. Mivel a japánok nem a brit tervek szerint harcoltak, a haditerv szinte megalkotása pillanatában feleslegessé vált. Másrészt úgy gondolták, hogy ha a

³³ Cudzsi 228-249. o.

³⁴ Sir Winston Leonard Spencer Churchill (1874. november 30. –1965. január 24.) brit politikus, miniszterelnök 1940–1945 és 1951–1955 között. Kiemelkedő képességű államférfi, szónok és stratégia, a brit hadsereg tisztje. Élete egyedülálló számú és mélységű kutatás tárgya a brit és világtörténelemben betöltött szerepe miatt. Rendkívül termékeny író, történelmi tárgyú írásainak elismeréseként az irodalmi Nobel-díj birtokosa (1953). (Sir Winston Churchill, <http://churchill.5mp.eu/web.php?a=churchill>) 2014.03.10 12:22:13

japánok partra akarnának szállni, ezt rögtön meg kell akadályozni. Amennyiben ez nem kivitelezhető, azonnal ellentámadást kell indítani, és a tengerbe kell őket szorítani.³⁵

A brit hadsereg nem volt éppen homogén alakulatnak mondható, számos nemzet katonáiból állt össze. Soraiban jóval több gyarmati származású (pl. ausztrál, új-zélandi, kanadai, és főleg indiai) katona szolgált, mint angol. Sokuk hűséges volt ugyan a tisztekhez és a koronához, de az otthoni nacionalista mozgalmak (különösen Indiában) elhintették az engedetlenség magvait. Az indiaiak esetében ráadásul a kasztrendszer³⁶ is problémákhoz vezethetett, a tetejében pedig ők sem voltak uniformizálva, vallási és származási különbségek voltak köztük.

Malajziában és Szingapúrban az indiai katonák a teljes védelmi erő több mind felét tették ki. Nem voltak járatlanok az esőerdei harcban, hiszen odahaza is küzdöttek hasonló terepen, főleg törzsi és lázadók ellen. Azonban nem arra a terepre voltak felkészítve, amely Malájföldön várt rájuk, kiképzésük a mezei és az erdei harcra helyezte a hangsúlyt. Továbbá a brit csapatok (így az indiaiak is) idejük nagy részét védelmi létesítmények építésével és árokással töltötték. Felszerelésük régi volt, többnyire első világháborús vagy a 20-as, 30-as években kimustrált fegyverekkel voltak ellátva. Gépesítésükre történtek ugyan kísérletek, de ezek csupán részleges eredményt hoztak. Feladataikat tekintve inkább rendfenntartók és India területének védelmezői voltak, mint frontharcosok. Ráadásul a tehetséges - vagy annak tartott – katonákra és tisztjelöltekre azonnal lecsapott a brit hadsereg, így ők nem otthon folytatták szolgálatukat. A japán agresszió sötét árnyának növekedésével (hiszen ekkoriban

³⁵ Alan C. Headrick : Bicycle Blitzkrieg: The Malayan Campaign and the Fall of Singapore
<http://www.ibiblio.org/hyperwar/PTO/RisingSun/BicycleBlitz/> 2014.03.10 16:27:47

³⁶ A kasztrendszer merev társadalmi berendezkedés, amiből nem lehet kilépni. Azt hirdeti, hogy az emberek egyenlőtlennek születtek, és hogy vannak, akik születésüknél fogva tisztátalanok és hogy az emberek kitaszítandók olyan vétkekért, amiket öntudatlanul, vagy súlyos betegen, saját életük megmentésének érdekében követtek el (például európaiaiktól kaptak enni). Hogy teljesen hiábavaló a kitaszítottság ellen küzdeni. A munkamegosztás merev, nincs szabad pályaválasztás, és az embernek egész életében ugyanazt a munkát kell végeznie, mint szüleinek. Hogy bármennyire meggazdagszik is valaki, nem léphet át egy magasabb osztályba. Valamint a társadalom döntő többségének másokat kell kiszolgáltatnia, és mindezek ellen nem lehet semmit sem tenni, mert ez az isteni törvény. (M.N. Srinivas, *Caste in Modern India and Other Essays*. Bombay, 1962)

Kínában már 1937 óta folytak a harcok) intenzívebbé vált a sorozás, és az amúgy sem túlságosan nagy harci értékkel és/vagy tapasztalattal bíró indiaiakat kivezényelték egyéb, brit fennhatóság alá tartozó területekre, mint Burma, Malajzia és Jáva.³⁷

A britek talán egyetlen pontban voltak a japánokkal azonos szinten: az egészségügyben.³⁸ Ugyanolyan komolyan vették a trópusi betegségeket, és mindent elkövettek a katonák megfelelő egészségügyi ellátásáért. Ebben főleg az ausztrálok jeleskedtek³⁹, akik tábori kórházakat és számos felcser- és orvosi alakulatot állítottak fel, akik halálmegvető bátorsággal küzdöttek a sebesültek ellátásáért és kimentéséért a harci zónákból, illetve a harcok kitörése előtt komoly katonai egészségügyi beruházásokba fogtak bele.⁴⁰

Malajzia és Szingapúr brit főparancsnoka a japán támadás idején Arthur Percival altábornagy volt. Róla úgy emlékszik meg a történelem, mint Nagy - Britannia egyik legnagyobb vereségének közvetlen okozója, aki 136 000 emberét hagyta fogságba esni, és szégyent hozott a koronára, továbbá foltot ejtett a birodalom becsületén. De valóban ő az egyetlen, aki ezért a kudarcért hibáztatható? Valóban kizárólag rajta múlt ez a vereség? Megítélése enyhénszólva is változó. Kortársai és kritikusai szerint egy tehetségtelen ember volt, aki képtelen volt elvégezni a feladatát, az újabb vizsgálati és kutatási eredmények szerint azonban erre nem is lett volna képes, és pusztán bűnbakot csináltak belőle. Bár hazatérése után megírta saját beszámolóját a malajziai harcokról, kritikusai szerint sokat „szépített” az eseményeken és saját szerepén. Egyikük nem más volt, mint Lewis Heath altábornagy, a III. Indiai hadtest vezetője, akinek nem tetszett Percival tétlensége a Matadorral kapcsolatban. Vagy mint Ivan Simson, aki a polgári védelem vezetőjeként azt tanácsolta, hogy építsenek ki fix védelmi állásokat Johornál,

³⁷ Osprey Elite 151, <http://pdfspider.com/65079-Osprey-Elite-151-World-War-II-Jungle-Warfare-Tactics-pdf> 2014.03.12 01:20:35

³⁸ Australian War Memorial, <http://static.awm.gov.au/images/collection/pdf/RCDIG1070722--1-.PDF> 2014.03.13 18:48:56

³⁹ Medical Services in New Zealand and The Pacific
<http://nzetc.victoria.ac.nz/tm/scholarly/tei-WH2PMed.html> 2014.03.20 10:47:20

⁴⁰ Australia in the War of 1939–1945. Series 5 – Medical
http://www.awm.gov.au/histories/second_world_war/AWMOHWW2/Medical/Vol1/
2014.03.20 14:53:00

ám Percival ezt elutasította. Vitájukra december 26-án került sor, ahol Percival azzal védekezett: „A védelmi rendszerek nem tesznek jót se a katonák, se a civilek moráljának.” Ebbéli nézeteiben nem volt egyedül. 1942 januárjában Wavell tábornok, a szektor főparancsnoka utasításba adta egy védvonal kiépítését Szingapúr északi partjainál, és megparancsolta, hogy mindez teljes titokban menjen végbe, hogy mindenki számára világos legyen: a csatát Johore mellett fogják megvívni, és nem fognak visszavonulni. (lásd. 4. térkép) S. Woodburn Kinvig vezérőrnagy, a Szingapúr: a katasztrófa folyamata (Singapore: The Chain of Disaster) írója ezzel azt támasztja alá, hogy Percival véleménye a morállal kapcsolatban helyes volt, valamint megállapítja, hogy legkésőbb 1942 elejére a csata menthetetlenül elveszett a Brit Birodalom számára. Legfőbb kritikus azonban maga Churchill volt, akinek igen sok köze volt ahhoz, hogy a szerencsétlen főtsz bűnbakká lett. Yamashita tábornok 5 hónappal a szingapúri harcok után azt írta róla, hogy egy rendes ember, aki papíron rendben volt, de nem volt se dinamikus, se inspiráló, és döntéshozói szerepben roppant visszafogott és határozatlan volt. Percival legnagyobb hibája egy mondatban összefoglalva tehát: hiányzott belőle minden tűz és elszántság, az ilyen vezetőt pedig a katonák nem tisztelik, és nem követik.

Habár abban egyetérthetünk, hogy a csapatok és a hátország morálja és lelkiállapota valóban rendkívül fontos, véleményem szerint Percival túlbecsülte ennek jelentőségét. Mindenki tisztában volt a háborús helyzettel, még úgy is, hogy nem számítottak támadásra, és bíztak Szingapúr védelmi rendszerében (túlzottan is). A rengeteg katona, a harci repülők és hadihajók miatt mindenki biztonságban hitte magát, a védelmi berendezések építése pedig nem okozott volna nagy pánikot. Maximum gyakorlatnak vélték volna, valaminek, amivel lefoglalják a katonákat. A tervezett védelmi intézkedésekhez egyáltalán nem, vagy csak túl későn fogtak hozzá, a város szárazföld felőli oldala mindvégig szinte teljesen védtelen volt. Percival azt is kijelentette, hogy bár nagy létszámú munkás állt rendelkezésére, ezek nem voltak elég jól megszervezve ahhoz, hogy hathatós támogatást nyújtsanak a katonaságnak. Emellett a nyelvi különbségek miatt nehéz volt megszervezni velük a munkát és kommunikálni velük. Szingapúrban, ahol többnyire kínai munkások voltak jelen, ez még nem jelentett akkora gondot, de a félsziget területén már túl sok etnikumhoz tartozó ember élt,

akkikkel nemigen tudtak szót érteni.⁴¹ Viszont - ellentétben a gyarmatok többségével – itt szinte egyáltalán nem kellett belső ellenállással vagy lázadással számolni: a visszaemlékezések szerint az európaiak és a bevándorlók, illetve a helyi lakosok között harmonikus viszonyok uralkodtak.⁴² Az a tény azonban, hogy Szingapúr szárazföldi védelmének kiépítését még 1942 januárjában sem kezdték el, ugyancsak a lakosság moráljára hivatkozva (amit a korábbi események már így is alaposan megtépáztak), már egész egyszerűen megmagyarázhatatlan. Percival már valószínűleg nem mert és nem is tudott határozottan fellépni, mindössze az özönvíz előtti hajóágyúkat helyeztette készenlétbe. Mindezt Wavell tábornok előtt, aki az újonnan kinevezett ABDA (American, British, Dutch, Australian – amerikai, brit, holland, ausztrál) egyesített erőinek főparancsnoka volt. Látszatintézkedései – valamint a japán légicsapások⁴³ és a közeledő tűzérési tűz visszhangjai - valószínűleg többet ártottak a közhangulatnak, mintha időben belekezdtek volna a védelmi előkészületekbe.⁴⁴ Döntésképtelenségére jó példa, hogy egy brit felderítő repülőgép észlelte ugyan a félsziget felé tartó japán hajókat, de nem tudta mire vélni a dolgot, és nem sürgette a védelmi állások építését.⁴⁵ Egyébiránt könyvében azt írta, hogy szerinte az esőerdő átjárható, és leginkább egy északi partraszállástól kell félni, mert nincs elég katona arra, hogy ott is védekezzenek, holott ez a monszunidőszakban megoldható támadó szándékú katonai manőver japán résről.⁴⁶

Stratégiai szempontból nézve Malajzia elestét, a fent leírtak alapján megfigyelhető, hogy Szingapúrt – lett légyen bármilyen nagy jelentőségű hely – nem vették komolyan. A brit kormány és a hadsereg figyelmét 1941-ben túlságosan lekötötték a III. Birodalom és Olaszország ellen folytatott balkáni és észak-afrikai harcok, illetve a németek elleni tengeri háború az Atlanti Óceánon. Ez azzal járt együtt,

⁴¹ A.E. Percival: The War in Malaya 294. o. London, 1949, 303-304. o.

⁴² A. W. M. <http://static.awm.gov.au/images/collection/pdf/RCDIG1070098--1-.PDF> 2014.03.22 15:23:45

⁴³ Richard Holmes: The Bitter End, Chichester, 1982, 83. o.

⁴⁴ John Coates: Military History Outgeneralled, Outwitted and Outfought, http://www.army.gov.au/Our-future/Publications/Australian-Army-Journal/Past-editions/~/_media/Files/Our%20future/LWSC%20Publications/AAJ/2004Winter/19-OutgeneralledOutwittedA.pdf 2014.03.22 20:05:07

⁴⁵ West The West Point Atlas of American Wars, volume II 1900-1953, New York, 1959, Map 118

⁴⁶ Percival, 44. o.

hogy a tapasztalt, illetve jól képzett és ígéretes tiszteket rendre kivonták a Távol-Keletről, hogy Európában és Afrikában lássák hasznukat, arra számítva, hogy a Szingapúrban állomásozó katonák pusztá tömege elég elrettentő erőt képvisel, és stratégiaileg jó helyen van. (lásd. 3 térkép) A legnagyobb baklövést viszont Churchill követte el. Ő volt az ugyanis, aki az erősítésért (főleg páncélosokért és harci repülőkért) könyörgő Percivalt elutasította, és a harceszközöket, melyekre oly égető szükség lett volna a Távol-Keleten, a Szovjetuniónak adta, hogy ezzel az ajándékkal bizonyítsa felé jó szándékait. Azt, hogy a harckocsikra mégiscsak szükség lehet a térségben, később felismerte ugyan, de csak azután akart erősítést küldeni Szingapúrba, a a líbiai sivatagban vívott harcok kedvezően alakulnak.⁴⁷ A félszigeten egyáltalán nem maradtak harckocsik, csak teher- és páncélautók, valamint könnyű Bren Carrierek⁴⁸. Ráadásul ezek többnyire sík terepre voltak felkészítve, a dzsungelben nehézkesnek bizonyultak, és igen sok lerobbant közülük a visszavonulások és a harcok során. Elégségesnek vélte a Malajziában állomásozó haderő létszámát és a flottát, hiszen, ha a japánok úgyis gyengék, vélte, ez is bőven elegendő lesz ellenük. Bizonyítékul a gyengén felszerelt, rosszul kiképzett és polgárháború által is gyengített kínaiak elleni harcban nyújtott teljesítményüket tekintette, hiszen, bár ekkora már 4 éve harcoltak az országban, képtelenek voltak elfoglalni annak egész területét, vagy végérvényesen megtörni haderejét. A japán kormánnyal és a császári udvarral eközben az Európában már egyszer becsődölt engedményezési politikát (appeasement policy) folytatta, igyekezett kedvezni nekik, hogy elkerüljék a háborút. Mindezt többek közt azért, mert, ahogy ő látta, a japánok Ázsia olaszai. Egyáltalán nem vette komolyan az általuk képviselt fenyegetést. Igaz volt rá és a vezérkarra is, hogy azokat, akik bármiféle stratégiai elemzést vagy hiteles adatokat akartak Japán lehetséges erőviszonyairól, „Japanophile”-nek, magyarul „japánmániás”-nak nevezték. Olyan emberek tartoztak ebbe a cseppet sem megtisztelő kategóriába, mint G. T. Wards ezredes, a tokiói brit katonai attasé, aki már jóval a támadás előtt felhívta a figyelmet a japánok rendkívüli megerősödésére, jártasságukra a megtévesztés, a meglepetés és beszivárgás területén, de nem hallgattak rá. Eloszlatta az olyan mítoszok kódét, minthogy a japánok nem tudnak éjszaka

⁴⁷ Winston Churchill : A második világháború 3. köt. 730. o., a továbbiakban 3. kötet

⁴⁸ Kisméretű, torony nélküli, gyengén páncélozott láncalpas járművek 1, legfeljebb 2 géppuskával, kicsiny rak- és utastérrel. Általában könnyű teher- és lövész-szállítóként vagy összekötői feladatokra használták. (T. E. http://www.tanks-encyclopedia.com/ww2/gb/universal_carrier.php)

2014.03.23 21:30:54

harcolni, pocsék szerelők és még rosszabb pilóták, kiemelte, hogy mind a katonák, mind a parancsnokok harcra készek, a végtelenségig eltökéltek, és kiváló kondícióban vannak. Munkatársai is hiába akarták megerősíteni véleményét, minden ilyen irányú próbálkozásuk kudarcra volt ítélve. A britek többsége továbbra is elképesztő könnyen és lenézéssel viseltetett a japánokkal szemben, ami csakhamar megbosszulta magát. Churchill maga is csak 1942 januárjában ismerte fel a valódi veszélyt, amikor is tanácsadói előtt kifejtette: „Ha a japánok elfoglalnák Szingapúrt hosszú légi és haditengerészeti védekezésre képes rendszert építhetnek ki magunknak”.⁴⁹

Percival mellett természetesen más főtisztek is részt vettek a harcban. Közülük az egyik legvitatottabb H. G. Bennett tábornok volt, az ausztrál hadsereg parancsnoka, és a Szingapúrban állomásozó 8. ausztrál hadosztály vezetője. Róla is megoszlanak a vélemények, egyesek szerint tehetséges katonai vezető volt, aki keményen edzette a katonáit, és Percivalnak az ő példáját kellett volna követnie.⁵⁰ Mások szerint nem volt más, mint egy nagyravágyó, karrierista vezető, aki semmiben sem közösködött a katonáival. Csak a számára fontos katonai ügyekkel foglalkozott, olyanokkal, amik előrevihették pályafutását. Egoizmusa nagy segítségére volt japán ellenfeleinek. (Megjegyzés: ő nem esett fogságba, elmenekült Malajziából, de előtte katonáit felszólította a végsőig való kitartásra. Miután hazatért Ausztráliába, a botrányt elkerülendő, büntetésként felfelé buktatták és altábornagyot csináltak belőle. Az ország nyugati részére helyezték át, és a továbbiakban nem vett részt harctéri cselekményben. Felettébb valószínű tehát, hogy az őt támadó kritikusoknak igaza van.)

Kijelenthető, hogy mindkét parancsnok hibázott a hadművelet során. Percival azzal, hogy képtelen volt határozottan kézbe venni az irányítást, Bennett pedig azzal, hogy túlságosan alábecsülte az ellenséget, és nem készítette fel katonáit a várható nehézségekre, habár tudatában volt a japán előkészületeknek. Nagyhangú parancsai pedig, bár nagyobb harci szellemről tettek tanúbizonyságot, mint Percival esetében, nemhogy hátráltatták a japánokat, hanem segítették őket.

Természetesen a brit és nemzetközösségi erők tevékenysége nem merült ki az állandó visszavonulásban, vagy tarthatatlan állások védelmezésében. Az ausztrál és

⁴⁹ Churchill: 3. köt. 816. o. a továbbiakban 3. kö

⁵⁰ Outgeneralled, 205. o.

indiai gurka csapatoknak sikerült lenyűgöző eredményeket elérnie. Példának okáért a 2/30. ausztrál zászlóalj katonái a Gemencheh folyónál, Gemas közelében a 2/4. tankelhárító század kétfontos ágyúinak segítségével kitűnő csapdát állítva megállított és vissza is vert egy japán harckocsi egységet, súlyos veszteségeket okozva. Vagy azok a rendkívül bátor katonák, akik kitörtek a japán bekerítésekből, és képesek voltak visszatérni a saját vonalaikhoz, egységeikhez. Ezek a taktikai sikerek, bár jelentősek, de nem pótolhatták a stratégiai veszteségeket, és minden ilyen apró győzelem csak csepp volt a tengerben, és a csapatoknak többnyire vissza kellett vonulniuk a védvonalak eleste után. Erre jó példa az 1941. december 14-15 között vívott guruni csata. A kb. 4000 méter magas Kedah-csúcsot védő gurka⁵¹ és brit erőket a harckocsikkal előrenyomuló japánok bekerítették, számos tisztjüket megölték, majd lerohanták a szétzilált ellenséges erőket, melyek gyorsan megtörtek és szétfutottak, vagy fogságba estek. (lásd. 6. térkép)

Hogy a brit morálról is szó essék: a katonák (főleg a sorozott gyarmati katonaság) többnyire nem volt elszánva a harcra. Sokuk nem tudta feldolgozni a hihetetlenül gyors és könyörtelen japán előrenyomulást és harcmodort, sőt, voltak köztük, akik még harckocsit sem láttak életükben, leküzdeni őket pedig nem tudták. Gyakorlatilag egyetlen ember volt, aki végig nagy hangon biztatott kitartásra: Churchill. Az ő szavaival élve: „Nem szabad a katonák vagy a lakosság kímélésére gondolni. A harcot egészen a keserű végig folytatni kell. A parancsnokoknak a katonáikkal együtt, azok élén kell meghalnia.”⁵²

Összegzés

A japán győzelem jelentőségét nem lehet elvitatni. Yamashita tábornok 25. hadserege eddig példa nélkül álló haditettet hajtott végre, és újabb leckét adott a világnak a modern hadviselés fortélyairól. Lenyűgöző precizitással és gyorsasággal vágtak keresztül Malajzián, leküzdöttek minden akadályt és megverték túlerőben lévő ellenfelüket.

⁵¹ A gurrkák India, Nepál és az Egyesült Királyság által kötött 1947-es háromoldalú szerződés alapján az indiai hadsereghez kerültek. A gurrkák egy nepáli eredetű elitalakulat, mely 1815-től a brit gyarmati hadseregbe is integrálódott és máig létezik. (The Gurkha Museum, <http://www.thegurkhamuseum.co.uk/>) 2014.04.01 11:57:29

⁵² Barber, 1. o.

A britek lekezelő hozzáállása, alaptalan erőfölény-érzete, túlzott magabiztossága és kezdeményezőkézség szikrájának is híján lévő parancsnokai együttesen azt eredményezték, hogy képtelenek voltak hatékony ellenállás kifejtésére. A felső vezetés alkalmatlansága rendkívül sokba került a Brit Birodalomnak. Egyszerűen nem tudtak, vagy nem akartak túllépni az előző nagy háború stratégiai és taktikai leckéin, alig-alig történt törekvés a modern hadviselési formák és sajátosságok elsajátítására.⁵³

Ez a hadszíntér megmutatta, hogy egy eltökélt hadsereg számára még a legsűrűbb, legnagyobb dzsungel sem átjárhatatlan, leküzdhetetlen akadály. Alapos felkészültség és kellő elszántság birtokában az „áthatolhatatlan” védelmi vonalak korántsem olyan biztosak, mint amilyeneknek az első világháborús stratégiák hitték. A japánoknak sikerült kidolgoznia azokat az alapvető eljárásokat, melyek segítségével legyőzték ellenfeleiket, de a hadjárat a Szövetségesek számára is értékes tapasztalatokkal szolgált, melyeknek az elkövetkezendő években roppant hasznát látták.

⁵³ Bicycle Blitzkrieg, <http://www.ibiblio.org/hyperwar/PTO/RisingSun/BicycleBlitz/#V>

Térképmelléklet:

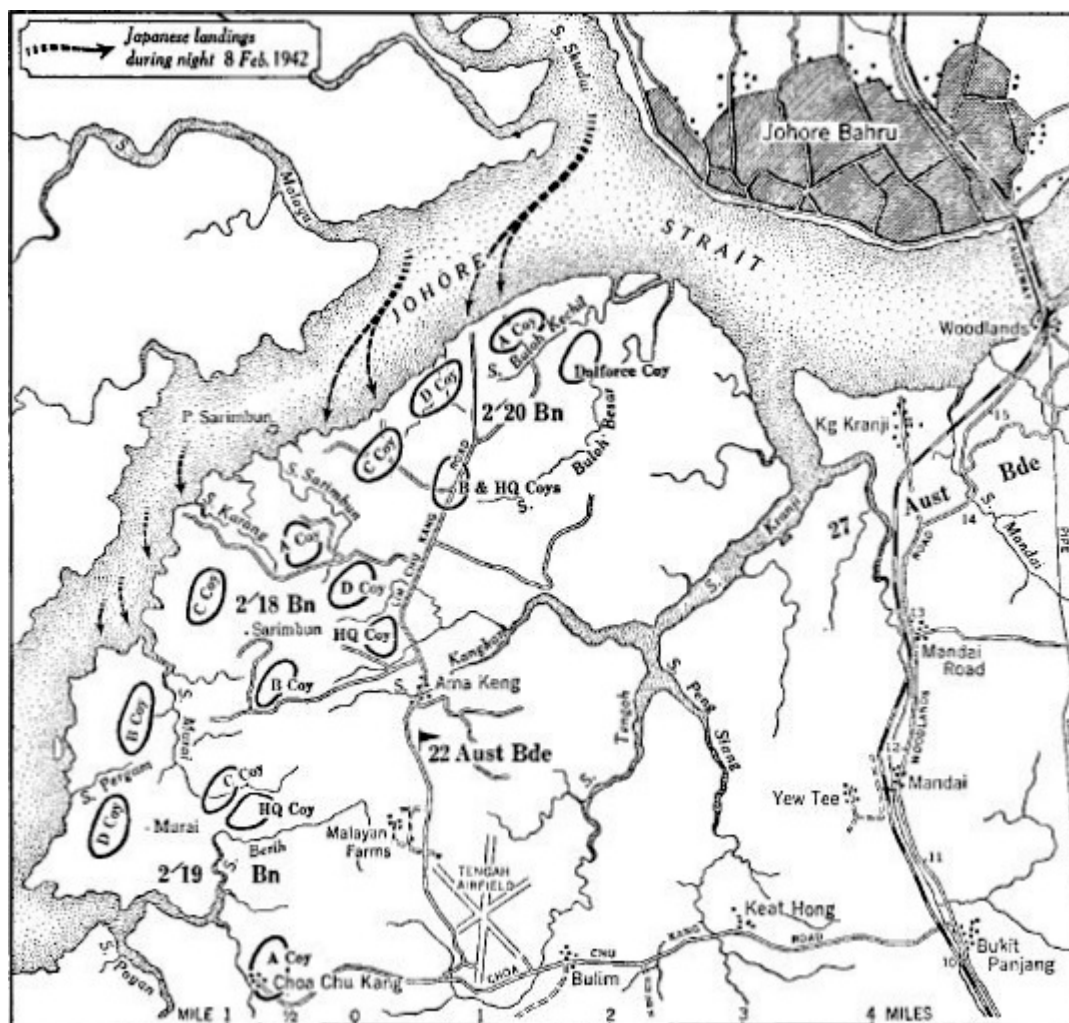
1. térkép - A japán offenzíva útvonala. Forrás:

http://www.cofepow.org.uk/pages/armedforces_m_campaign.html 2014.03.16 19:20:39

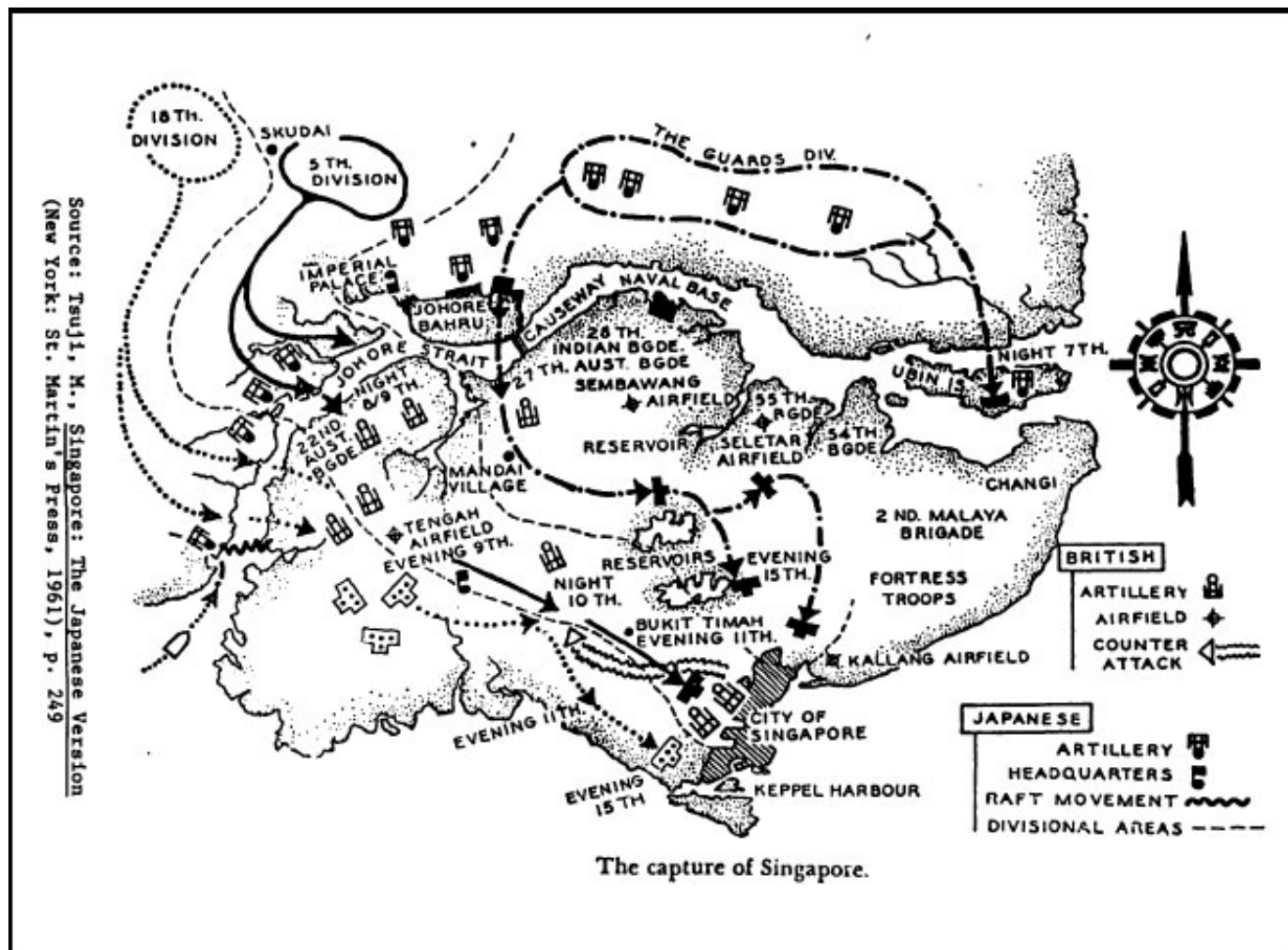
3. ábra - A brit és nemzetközösségi erők helyzete és elhelyezkedése Szingapúr félszigetén 1942. februárjában. Forrás: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Singapore_map_1942.jpg# 2014.03.23

23:01:07

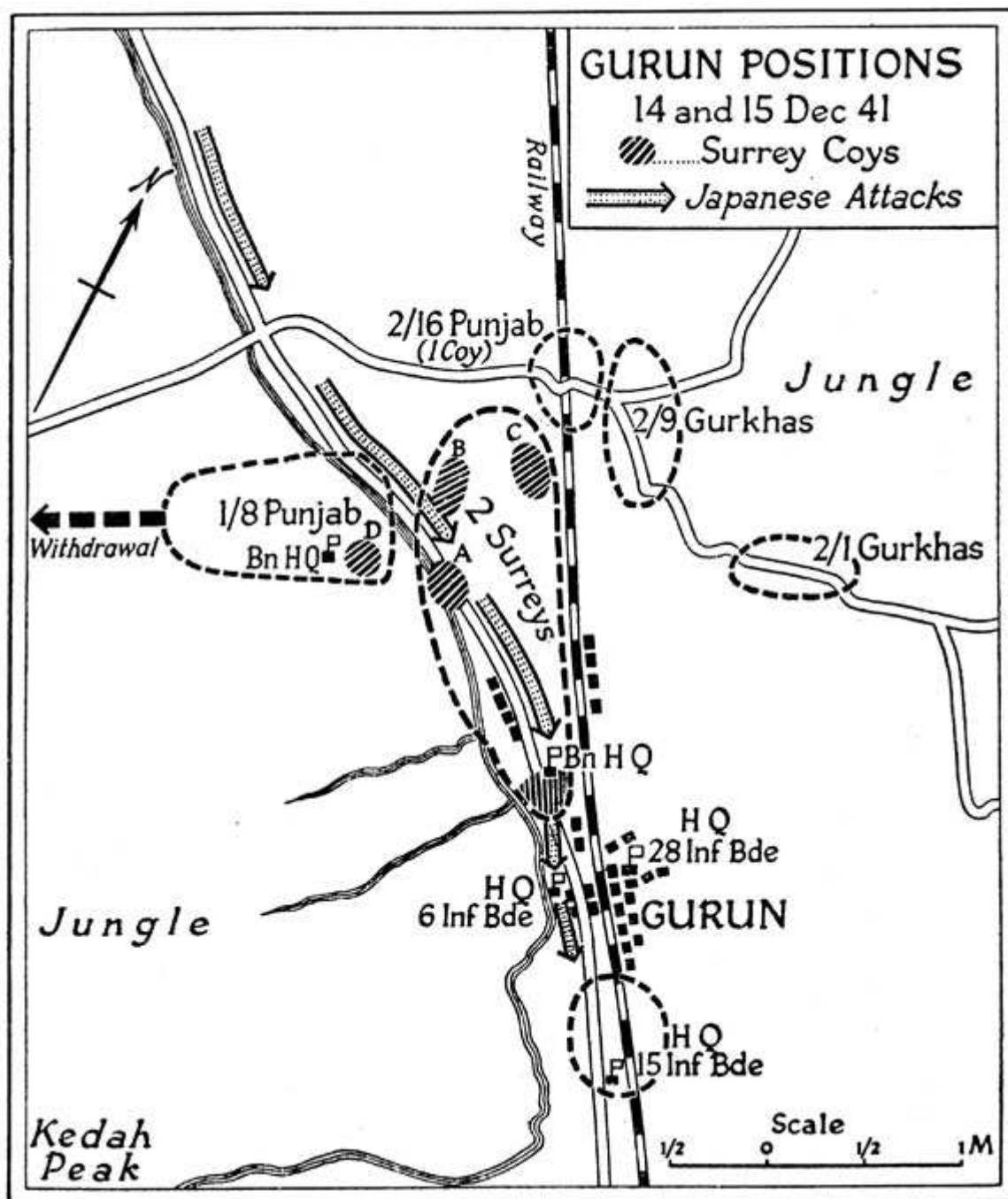

4. térkép - A csata Johore-nál, 1942. február 8-9. Forrás:

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Sarimbun_battle.jpg# 2014.04.03 08:39:45

5. térkép - Szingapúr elfoglalása, 1942. február 8-15. Forrás: Cudzsi, 249. o. (amerikai kiadás)

6. térkép – a guruni csata, 1941. december 14-15. Forrás:

<http://www.queensroyalsurreys.org.uk/ww2/malaya/003.shtml> 2014.04.05 14:30:11

Bibliográfia

Felhasznált irodalom

PERCIVAL, A. E.: The War in Malaya.-London, 1949

CHURCHILL, W.: A második világháború. 3. köt.

CUDZSI M.: Szingapúr 1942. Debrecen, 2000

MORTON, L. : United States Army in World War 2 – The war in the Pacific - Strategies and command: the first two years, Washington D.C., 1962

ESPOSITO, V. J.: The West Point Atlas of American Wars, volume II 1900-1953, New York, 1959

BARBER, N.: Sinister Twilight, London, 1968

HOLMES, R. & KEMP, A.: The Bitter End, Chichester, 1982

ERDŐS, L: Katonai évkönyv, 1936

Felhasznált internetes oldalak

ULIO, J. A.: FM 72-20, Jungle warfare field manual, Washington D.C., 1944. október 27. <http://www.ibiblio.org/hyperwar/USA/ref/FM/PDFs/FM72-20.PDF> 2014.01.12 16:11:35

TAYLOR, R.: Malaya and Singapore, 1997. http://www.britain-at-war.org.uk/WW2/Malaya_and_Singapore/body_index.htm 2014.02.27 17:31:23

FM 90-5, Jungle operations field manual, 1982. http://armypubs.army.mil/doctrine/DR_pubs/dr_a/pdf/fm90_5.pdf 2014.03.11 18:57:01

FARREL, P. F.: Malayan Campaign 1941-42, Singapore, 2008. http://www.mindef.gov.sg/imindef/publications/pointer/monographs/mono6/_jcr_content/imindefPars/0005/file.res/Malayan%20Campaign.pdf 2014.04.02 00:02:34

BULL, S.: Osprey - Elite 151 - World War II Jungle Warfare Tactics, Oxford, 2007.
<http://pdfspider.com/65079-Osprey-Elite-151-World-War-II-Jungle-Warfare-Tactics-pdf> 2014.01.24 08:34:45

U. S. Military Intelligence Service: Japanese tanks and tactics, Washington D.C., 1944.
<http://usacac.army.mil/cac2/cgsc/carl/wwIIspec/number26.pdf> 2014.03.04 11:30:01

AIZAWA, K.: Japanese Strategy in the First Phase of the Pacific War
<http://www.nids.go.jp/english/event/forum/pdf/2009/04.pdf> 2014.02.14 15:54:30

The official history of New Zealand in the second world war, Victoria University of Wellington, 2014. <http://nzetc.victoria.ac.nz/tm/scholarly/tei-corpus-WH2.html>
2014.01.30 09:21:52

Australian War Memorial http://www.awm.gov.au/histories/second_world_war/
2014.03.01 13:10:03

Bicycle Blitzkrieg: The Malayan Campaign and the Fall of Singapore
<http://www.ibiblio.org/hyperwar/PTO/RisingSun/BicycleBlitz/> 2014.03.04 10:22:56

RICHARDS, D.: The Royal Air Force 1939-45 Vol. II.
<http://www.ibiblio.org/hyperwar/UN/UK/UK-RAF-II/UK-RAF-II-2.html> 2014.02.13
12:45:31

Az U.S.S. Wakefield kárjelentése, 1942. december 30.
<http://www.ibiblio.org/hyperwar/USN/rep/WDR/U.S.S.%20WAKEFIELD%20%28AP-21%29,%20BOMB%20DAMAGE%20-%20Singapore,%20January%2030,%201942.pdf> 2014.04.02 02:34:11

Interrogation of: Captain FUJITA, Masamichi, IJN; Staff Officer of 2nd Fleet, Southern Sea from 1941 to 1942; Staff Member of Bureau of Military Affairs, Navy Department, Tokyo from 1942 to 1945.

Interrogated by: Commander T. H. MOORER, U.S.N.
<http://www.ibiblio.org/hyperwar/AAF/USSBS/IJO/IJO-81.html> 2014.03.16 21:11:24

WILLIAMS, H. M.: U. S. Army in World War II: Special Studies: Chronology 1941-45. <http://www.ibiblio.org/hyperwar/USA/USA-SS-Chronology/USA-SS-Chronology-2.html> 2014.01.06 13:51:44

United States Army in World War 2: The war in the Pacific: Strategy and Command:
The first two years <http://www.ibiblio.org/hyperwar/USA/USA-P-Strategy/Strategy-7.html> 2014.03.05 23:45:00

Australia's War 1939-45: Invasion of Malaya
<http://www.w2australia.gov.au/japadvance/malaya.html> 2014.02.03 21:33:45

Journal of Southeast Asian Studies: Operation Matador: Britain's War Plans Against
The Japanese 1918-41
<http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract;jsessionid=38AFA3D2D20DA4F82DE98EEE4BFC5914.journals?fromPage=online&aid=4458636> 2014.03.28 14:34:20

The Malayan Scene <http://static.awm.gov.au/images/collection/pdf/RCDIG1070098--1-.PDF> 2014.03.29 10:54:01

COATES, J.: Outgeneralled, outwitted and outfought: generals Percival and Bennett in
Malaya, 1941-42. <http://www.army.gov.au/Our-future/Publications/Australian-Army-Journal/Past-editions/~media/Files/Our%20future/LWSC%20Publications/AAJ/2004Winter/19-OutgeneralledOutwittedA.pdf> 2014.04.01 13:40:21